

Diagnostika sociálnych vzťahov

Autori: Mgr. Anton Kalina

Hodnotitelia: PhDr. Ľubomír Tichý
PaedDr. Erik Papp

Recenzentka: PhDr. Viera Hudečková, PhD.

Obsah

1. Prostredie.....	3
2. Kompetenčný rámec	3
3. Účel	3
4. Metódy a postupy	4
5. Diferenciálna diagnostika.....	7
6. Ďalší postup.....	8

Sociálne vzťahy predstavujú interpersonálne interakcie, ktoré prebiehajú podľa určitého vzoru. Vzor znamená model, pravidlo, normu, ktorá vzniká pri opakovanej interakcii, prebiehajúcej rovnakým spôsobom, a ktorá ju spätne ovplyvňuje. Sociálne vzťahy majú významnú úlohu v rodinnom živote, v školskej úspešnosti, ale i v budúcom profesijnom a osobnom živote dieťaťa/žiaka. Sú nevyhnutné na vytváranie vzájomných väzieb, na prijatie sociálnych noriem, pravidiel a sociálnej zodpovednosti.

1. Prostredie

Diagnostika sociálnych vzťahov vychádza z pozorovania špecifických prejavov v správaní dieťaťa/žiaka, ktoré sa vyskytujú v rôznych sociálnych prostrediach (rodina, škola, rovesnícka skupina). Diagnostické vyšetrenie sociálnych vzťahov môže byť skrínigové, štandardizované alebo komplexné. Skrínigové diagnostické vyšetrenie je najčastejšie realizované v školskom prostredí. Štandardizované vyšetrenie možno realizovať v školskom prostredí alebo v poradenskom zariadení. Komplexné diagnostické vyšetrenie sociálnych vzťahov je spojené s vyšetrením kognitívnych schopností, osobnosti a rodinných vzťahov dieťaťa/žiaka.

2. Kompetenčný rámec

Orientačnú diagnostiku sociálnych vzťahov, ktorá sa uskutočňuje najčastejšie v školskom prostredí, realizuje odborný zamestnanec školy (samostatný OZ, OZ s 1. alebo 2. atestáciou) – sociálny pedagóg, školský psychológ, liečebný pedagóg alebo školský špeciálny pedagóg.

Komplexnú diagnostiku sociálnych vzťahov môže realizovať odborný zamestnanec poradenského zariadenia (samostatný OZ, OZ s 1. alebo 2. atestáciou) – psychológ, sociálny pedagóg, liečebný pedagóg alebo špeciálny pedagóg.

Komplexná diagnostika sociálnych vzťahov je vždy výsledkom spolupráce viacerých odborníkov (pedagóg, psychológ, špeciálny/sociálny/liečebný pedagóg alebo psychiater). Ide o prepojenie diagnostického pozorovania a hodnotenia prejavov sociálneho správania, ich štruktúrované a ciele zisťovanie diagnostickými nástrojmi (pozorovanie prejavov správania, diagnostický rozhovor, hodnotiace škály, štandardizované diagnostické nástroje, projektívne metódy a iné), so zameraním na ich odborný opis, formulovanie možných príčin a súvislostí, spôsob vplyvu na školský a bežný život, stanovenie ďalších odborných postupov na ich rozvoj, korekciu alebo zmiernenie.

3. Účel

Diagnostické vyšetrenie sociálnych vzťahov dieťaťa/žiaka je indikované pri identifikácii adaptačných, výchovných, vzdelávacích problémov a špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb. Diagnostické vyšetrenie sociálnych vzťahov je indikované predovšetkým pri takých zmenách správania a prejavocho, ktoré sú sociálne maladaptívne a inkonzistentné s vývinovou úrovňou dieťaťa/žiaka:

- výrazné adaptačné ťažkosti, nápadné zmeny v procese socializácie a prispôsobovania sa sociálnym očakávaniam, normám a pravidlám sociálnych skupín,
- sociálne neprispôsobenie; dieťa/žiak rieši štandardné sociálne situácie nezvyčajným, spoločenským normám odporujúcim, prípadne až patologickým spôsobom,
- neschopnosť rešpektovať platné normy správania na úrovni, ktorá zodpovedá veku, respektíve rozumovým schopnostiam dieťaťa/žiaka,
- výskyt rizikového správania, napr. bitky, neposlušnosť, krádeže, kriminalita, promiskuita, užívanie omamných a psychotropných látok, výrazné prejavy negativizmu, týranie,

sebapoškodzovanie a iné,

- nedostatky v osvojení, používaní alebo sebakontrolu sociálnych zručností,
- ťažkosti v sociálnom a interaktívnom učení, sociálnej percepcii, komunikácii, akceptácii a sebaaprezentácii,
- ťažkosti v nadväzovaní blízkych a intímnych vzťahov a prežívaní spoločnej vzájomnosti, dôvery, súcitu, náklonnosti, empatie, kooperácie a tolerancie,
- nesprávny výber kamarátov a referenčnej rovesníckej skupiny,
- diskriminácia a šikanovanie v školskom prostredí.

Diagnostika sociálnych vzťahov sa vykonáva aj s cieľom poznania a využitia skupinovej dynamiky v rámci triedy – vo výchovno-vzdelávacom procese a v nastavení preventívnych aktivít.

4. Metódy a postupy

Diagnostika sociálnych vzťahov vychádza z metodologických princípov sociálnej psychológie. V oblasti psychologickkej diagnostiky sa to premieta do analýzy sociálnych vlastností osobnosti, nie v izolovanej podobe, ale vo vzájomnej interakcii osobnosti s inými ľuďmi. Tento interakčný prístup sa výrazne prejavuje v aplikácii diagnostických metód a nástrojov zameraných na poznávanie interpersonálnych vlastností osobnosti, kvality sociálnych interakcií a štruktúry širšieho sociálneho prostredia, ktoré presahuje rodinný systém dieťaťa/žiaka.

Diagnostickým východiskom je často analýza a interpretácia tých zložiek osobnosti, ktoré charakterizujú jej sociálnosť, spoločenskosť, t. j. prítomnosť a existenciu takých vlastností, ktoré majú vplyv na začlenenie dieťaťa/žiaka do sociálneho prostredia a na formovanie jeho interpersonálnych vzťahov. Na kvalitné poznanie sociálnych vlastností sa v psychológii používa viacero psychodiagnostických metód, ktoré majú základ v teoretických prístupoch autorov k osobnosti, jej štruktúre, dynamike a najmä k definovaniu miesta interpersonálne sýtených vlastností v nej. Ďalšiu diagnostickú oblasť predstavuje identifikácia úrovne sociálnych zručností, ktoré sa spolupodieľajú na celkovej kvalite interpersonálnych vzťahov dieťaťa/žiaka. Relatívne samostatnou oblasťou je diagnostika širšieho sociálneho prostredia dieťaťa/žiaka, ktorú predstavujú inštitucionalizované sociálne skupiny (napr. školská trieda). Tu sa diagnostika zameriava na analýzu relatívne stabilných zložiek tohto sociálneho prostredia, predovšetkým na identifikáciu sociálnej štruktúry, dynamiky, atmosféry a klímy.

Informácie o sociálnych vzťahoch a interakciách dieťaťa/žiaka možno získať prostredníctvom diagnostického pozorovania, rozhovoru, hodnotiacich a postojových stupníc, situačných testov, sociometrie, dotazníkov a projektívnych techník.

1. Diagnostickým pozorovaním možno zistiť isté navonok sa prejavujúce vzťahy v sociálnej skupine, možno získať údaje o ich štruktúre, o žiakovej pozícii medzi spolužiakmi, ale tiež to, o aké ciele sa skupina usiluje, ako členovia spolu vychádzajú, aké hodnoty uplatňujú a pod. Pozorovanie možno uskutočniť v školskom prostredí počas vyučovania, prestávok, obedov, výletov alebo exkurzií.
2. Diagnostický rozhovor sa používa najčastejšie individuálne. Kvalita a kvantita sociálnych vzťahov sa zisťuje na základe starostlivo pripravených otázok. Výsledky metódy rozhovoru v podstatnej miere závisia od toho, do akej miery sa odbornému zamestnancovi podarí vyvolať u dieťaťa/žiaka pocit dôvery a nakoľko sám pôsobí dojemom diskretnosti.
3. Metóda hodnotenia (rating) spočíva v oceňovaní sociálnych vlastností osobností (priateľskosť, úprimnosť, dôvera), sociálnych foriem správania a rôznych sociálnych javov pomocou určitej stupnice. Stupnice majú rôzny počet škál a týkajú sa intenzity vlastnosti (silná – stredná – nízka) alebo frekvencie výskytu istých foriem správania či istého javu. Základnou podmienkou

efektívnosti tejto metódy je, aby sa členovia sociálnej skupiny dobre poznali v hodnotených vlastnostiach a aby všetci jednoznačne a rovnako chápali používané pojmy.

4. Postojové stupnice zisťujú stanovisko skúmanej osoby k istým javom sociálneho života. V tejto súvislosti sa vyslovia (najčastejšie písomne) určité tézy, názory týkajúce sa sociálneho života, pričom skúmaná osoba zaujíma k nim svoj postoj, či s nimi súhlasí, čiastočne súhlasí alebo nesúhlasí. Škálové odpovede môžu mať aj iné kategórie, napríklad týkajúce sa častosti výskytu istého sociálneho javu.
5. Situačné testy cieľavedome navodzujú určité situácie, ktorými sa vyjadrujú určité formy sociálneho správania a z vyvoleného správania sa usudzujú určité sociálne vlastnosti skúmanej osoby.
6. Dotazníky sa používajú na zistenie sociálnych vlastností osobnosti, autonómie skupiny, na kontrolu správania členov prostredníctvom skupiny, na zisťovanie dôležitosti skupiny pre člena, skupinových noriem a podobne.
7. Sociometria umožňuje analýzu štruktúry sociálnej skupiny a jej dynamiky. Možno pomocou nej zisťovať interpersonálne vzťahy medzi členmi skupiny, postavenie jednotlivých členov v rámci skupiny (okrem iného možno spoznať aj vodcov a okrajových členov), existenciu podskupín a súdržnosť skupiny ako celku.
8. Projektívne metódy sú charakterizované nielen povahou podnetového materiálu, ale predovšetkým prístupom k interpretácii výsledkov. Ide o málo štruktúrovanú úlohu, ktorá umožňuje takmer neobmedzené množstvo odpovedí, globálny prístup k hodnoteniu a zvyčajne účinnosť pri odhaľovaní skrytých, latentných alebo nevedomovaných aspektov sociálnych interakcií. V rámci diagnostiky sociálnych vzťahov sa najčastejšie využívajú statická a kinetická tematická kresba, slovné asociácie alebo štandardizované projektívne nástroje.

Pri výbere spôsobu realizácie (individuálna alebo skupinová administrácia) diagnostického vyšetrenia sociálnych vzťahov, ako aj výbere diagnostických metód a nástrojov je potrebné vychádzať zo získaných anamnestických informácií a individuálnych špecifik detí/žiakov. Odborný zamestnanec môže na analýzu sociálnych vzťahov využiť tieto štandardizované diagnostické nástroje:

SORAD – Sociometrická ratingová metóda, V. Hrabal, Hogrefe – Testcentrum, Praha, 2011. Metóda predstavuje špeciálny sociometrický postup vyvinutý na psychosociálnu diagnostiku školských tried. Táto metóda umožňuje detailnú diagnostiku emocionálnej klímy, rozdelenia sociálnej moci v triede, identifikáciu triednych podskupín a diagnostiku vzájomných vzťahov medzi žiakmi. Nástroj je štandardizovaný v českej populácii.

Triedny kompas – Sociometrická ratingová metóda, V. Hrabal, Hogrefe – Testcentrum, Praha, 2011. Metóda umožňuje vytvorenie sociogramu školskej triedy. Nástroj je štandardizovaný v českej populácii.

FIRO-B (Fundamental Interpersonal Relations Orientation – Behavior) – Dotazník interpersonálnej orientácie, W. C. Schutz, Psychodiagnostika, n. p., Bratislava, 1976. Sebapozudzovací dotazník určený na meranie interpersonálnych vzťahových potrieb. Dotazník je konštruovaný tak, aby bolo možné odhadnúť správanie osoby v interpersonálnych situáciách a predikovať jej sociálnu interakciu. Metóda je určená na odhad správania v troch dimenziách – inklúzie, kontroly a afekcie. Dotazník je použiteľný od veku 15 rokov. Nástroj je štandardizovaný v českej populácii.

ICL – Dotazník interpersonálnej diagnózy, T. Leary a kol., Psychodiagnostické a didaktické testy, š. p., 1976. Dotazník zisťuje 8 interpersonálnych tendencií: dominanciu, zodpovednosť, kooperatívnosť, konformnosť, submisivitu, agresivitu, afiliantnosť a individuálnosť. Nástroj umožňuje skúmať aj vzájomnú interpersonálnu percepciu. Dotazník je použiteľný od veku 15 rokov. Nástroj je štandardizovaný v českej populácii.

Dotazník sociálnej akceptácie, J. Juhás, Psychodiagnostické a didaktické testy, š. p., Bratislava, 1990. Dotazník vznikol na základe dlhodobého skúmania možností zmeny správania jednotlivca v skupine prostredníctvom aktívneho sociálneho učenia. Je zložený zo 4 subškál – I. vzťah žiaka k spolužiakom; II. pohľad žiaka na kolektív školskej triedy; III. emocionálne prežívanie žiaka v školskej triede; IV. hodnotenie vzťahu rodinného prostredia a školy. Dotazník je určený mládeži vo veku 12 – 16 rokov.

ŠSAT – Škála sociálnej atmosféry v triede, T. Kollárik a kol., Psycho-insight, spol. s r. o., 1999. Dotazník je zameraný na diagnostikovanie sociálnej atmosféry v školskej triede. Teoretickým základom štruktúry dotazníka je koncepcia jeho autorov, ktorá zvyrazňuje tri roviny sociálnej atmosféry: a) celková sociálna atmosféra, b) faktory sociálnej atmosféry, c) dimenzie sociálnej atmosféry. Škála je určená pre žiakov druhého stupňa základných škôl a žiakov stredných škôl.

Dotazník sociálnej začlenenosti, T. Kollárik, Psychodiagnostika, a. s., 2008. Je zameraný na sledovanie miery a potreby sociálnej začlenenosti. Teoretický základ metódy tvoria dva aspekty: 1. želané začlenenie – želaná úroveň sociálneho začlenenia determinovaná veľkosťou a silou potreby, 2. dosiahnuté začlenenie – dosiahnutá úroveň sociálneho začlenenia na základe subjektívnej výpovede jednotlivca. Metóda pozostáva z dvoch samostatných dotazníkov. Použiteľné sú v staršej školskej a dospeljej populácii, u ktorej možno predpokladať určité problémy pri začleňovaní sa do spoločnosti, napríklad osoby s určitým druhom postihnutia, znevýhodnenia, osoby z etnických skupín a podobne. Dotazník umožňuje širokospektrálne využitie. Poskytuje údaje o interpersonálnom nastavení jednotlivca, o jeho vzťahoch k ostatným ľuďom, skupinám, ale aj o postojoch ľudí a skupín k nemu.

ŠSAS – Škála sociálnej atmosféry v skupine, T. Kolárik a kol., Psychodiagnostické a didaktické testy, š. p., Bratislava, 1989. Škála sociálnej atmosféry v skupine je zameraná na diagnostikovanie sociálnej atmosféry v pracovnej skupine. Sociálnu atmosféru vníma ako reálne existujúci vnútorný štruktúrovaný fenomén, znak skupiny, ktorý má priamy súvis so spokojnosťou členov skupiny i jej pôsobením. Nástroj je určený pre dospelú populáciu.

Dotazník Naša trieda, J. Lašek, J. Mareš, 1998. Dotazník meria päť faktorov – spokojnosť v triede, konflikty v triede, súťaživosť v triede, náročnosť učenia, súdržnosť triedy. Tento dotazník preferuje podiel žiakov na formovaní triednej klímy. Dotazník je prekladom dotazníka My Class Inventory austrálskych autorov B. J. Fräsera a D. L. Fischera (1986). Dotazník a inštrukcie na prácu s ním možno nájsť v článku citovaných autorov v Pedagogickej revue, 1991, s. 401 – 410 alebo v publikácii: MAREŠ,

J. 1998. Dotazník sociálneho klimatu školní třídy. Asociace školní psychologie ČR a SR, 1998. Dotazník je určený žiakom druhého stupňa základných škôl a žiakom stredných škôl. Nástroj je štandardizovaný v českej populácii.

Dotazník Škála triedneho prostredia, J. Mareš, J. Lašek, 1991. Dotazník umožňuje sledovať zaujatie žiaka školskou prácou, vzťahy medzi žiakmi, učiteľovu pomoc žiakom, orientáciu na úlohy, poriadok a organizovanosť, jasnosť pravidiel. Žiaci a učiteľ sa podieľajú na formovaní klímy v rovnakom pomere. Dotazník a inštrukcie na prácu s ním možno nájsť v publikácii: LAŠEK, J., MAREŠ, J. 1991. Jak změřit sociální klima třídy? In: Pedagogická Revue, 43, 1991, č. 6, s. 401 – 410. ISSN 1335-1982. Dotazník je určený žiakom druhého stupňa základných škôl a žiakom stredných škôl. Nástroj je štandardizovaný v českej populácii.

Dotazník Skutočná trieda (Actual Classroom), R. L. Burden, B. J. Fraser, 1993. Dotazník skúma päť znakov žiackej triedy – zosobnenie vyučovania, zapájanie žiakov do rozhodovania a využívanie ich nápadov, hľadanie odpovedí na nejasné otázky, nezávislosť, diferencovanie medzi žiakmi. Pri tomto dotazníku je pri formovaní klímy v popredí úloha učiteľa. Je určený žiakom druhého stupňa základných škôl a žiakom stredných škôl. Dotazník a inštrukcie na prácu s ním možno nájsť v publikácii:

MAREŠ, J. 2004. Přehled kvantitativních metod pro diagnostiku psychosociálního klimatu školy. In: S. Ježek. Sociální klíma školy III. Brno, MSD, s. r. o., 2004. Nástroj je standardizovaný v české populácii.

Dotazník SRQ – Prosocial (Self-regulation Questionnaire – Prosocial), Ryan, Connell, 1989. Dotazník sa zaoberá príčinami konania respondentov v piatich oblastiach, ktoré charakterizujú sociálny kontext prosociálneho správania. Ide teda o situácie, pri ktorých sa dieťa dostáva do interakcie s druhými deťmi. Je zameraný na aktivity alebo oblasti, ktoré popisujú prosociálne správanie. Dotazník bol vytvorený pre cieľovú skupinu žiakov nižšieho sekundárneho vzdelávania a žiakov vyššieho sekundárneho vzdelávania. Dotazník a inštrukcie na prácu s ním možno nájsť v publikácii: M. KURUC, 2017. Príručka pre používateľov dotazníka SRQ Prosocial v pedagogickej praxi. Univerzita Komenského v Bratislave, 2017.

Škála sociálnych zručností (Social Skills Rating System – Student Forms (SSRS), F. M. Gresham, S. N. Elliott, 1990). Nástroj je zameraný na detekciu miery sociálnych zručností u žiakov na druhom stupni základných škôl. Škála identifikuje nevhodné/problémové správanie žiakov, sociálne zručnosti žiakov a schopnosť učiť sa. Nástroj je určený žiakom druhého stupňa základných škôl a žiakom stredných škôl, ktorí majú problémy v správaní a nadobúdaní sociálnych zručností. Škálu a návod na jej používanie možno nájsť v publikácii: MAREŠ, J. 2004. Přehled kvantitativních metod pro diagnostiku psychosociálního klimatu školy. In: S. Ježek. Sociální klíma školy III. Brno, MSD, s. r. o., 2004. Nástroj je standardizovaný v české populácii.

CATO, M. Vágnerová, Psychodiagnostické a didaktické testy, š. p., Bratislava, 1975. Cieľom projektívneho testu je získať čo najviac informácií týkajúcich sa medziludských vzťahov v rodine a v širšom sociálnom prostredí dieťaťa. Cieľ vyšetrenia môže byť tiež špecifikovaný len na určitý úsek interpersonálnej problematiky a v takom prípade môžu byť použité len tie obrázkové predlohy, ktoré sa týkajú sledovaného cieľa. Nástroj je určený na individuálne použitie pre deti a žiakov od 6 do 12 rokov. Nástroj je standardizovaný v české populácii.

Bar-Ilanov test pre deti, R. Itskowitz, H. Strauss, H. (1982), Dánsky pedagogický inštitút, Kodaň, 1982. Ide o poloprojektívny rozhovor, ktorý využíva obrázky realistických situácií, s ktorými sa deti stretávajú počas bežného dňa. Test ponúka pohľad na to, ako deti vnímajú svoje postavenie v kolektíve vrstovníkov, v škole a doma, umožňuje identifikáciu štýlu zvládania náročných životných situácií. Je určený pre populáciu detí materských a základných škôl.

Okrem standardizovaných diagnostických materiálov je možné použiť rôzne podnetové materiály (napríklad Blob Tree, terapeutické karty, arteterapeutické postupy), a tiež samostatne vytvorené dotazníky.

5. Diferenciálna diagnostika

Výsledkom skriningového diagnostického vyšetrenia sociálnych vzťahov je všeobecná informácia o ich intaktnosti alebo deficite u konkrétneho dieťaťa/žiaka, v rámci triedy alebo inej sociálnej skupiny. Výsledkom standardizovaného diagnostického vyšetrenia je informácia o kvantitatívnej a kvalitatívnej úrovni sociálnych vzťahov v triede, sociálnej skupine alebo u konkrétneho dieťaťa/žiaka. Výsledkom komplexného diagnostického vyšetrenia je informácia o intrapersonálnych a interpersonálnych determinantoch sociálnych vzťahov konkrétneho dieťaťa/žiaka. Pri hodnotení sociálnych vzťahov je nevyhnutná triangulácia výsledkov skriningových, standardizovaných a klinických exploračných diagnostických metód. Z hľadiska prevencie rizikového správania je vhodné pozornosť venovať najmä deťom/žiakom sociálne odmietaným, izolovaným, ale i neformálnym vodcom s negatívnym morálnym vplyvom na sociálnu skupinu.

Podrobné informácie zamerané na interpretáciu jednotlivých hodnôt, faktorov a indexov uvádzajú

interpretačné a technické príručky jednotlivých diagnostických nástrojov.

Špecifické odchýlky vo výkonoch detí/žiacov s deficitmi v oblasti sociálnych vzťahov sú nasledovné:

- Z kvantitatívnych ukazovateľov je to predovšetkým nízka pozícia v sociometrických dimenziách sociálneho vplyvu a sociálnej obľúbenosti. Tiež nízka úroveň sociálnej inklúzie, afekcie, seba-percepcie, kooperácie a sociálnej začlenenosti.
- Z kvalitatívnych ukazovateľov je to výrazná neistota, intenzívne prežívaný pocit odmietnutia a osamelosti, oscilujúce sociálne sebahodnotenie, rezistencia v akceptácii sociálnych noriem inštitucionalizovaných skupín, neprimeraná sociálna reaktivita, verbalizované pohrdanie ľuďmi a normami spoločnosti.

Zistené diagnostické výsledky je potrebné citlivo zvažovať a analyticky zhodnocovať pri formulovaní odporúčaní do intervenčného a edukačného procesu.

6. Ďalší postup

Diagnostické vyšetrenie sociálnych vzťahov má viesť k zhodnoteniu zistených skutočností všetkými pedagogickými a odbornými zamestnancami, ktorí s dieťaťom/žiakom alebo školskou triedou pracovali (spravidla pedagóg, školský psychológ, školský sociálny pedagóg a odborní zamestnanci poradenského zariadenia) a vypracovaniu systému intervenčných opatrení.

Ďalší postup spočíva v implementovaní stratégií a intervencií, ktoré pomáhajú ľahšie a efektívnejšie zvládať jednotlivé prejavy deficitov alebo porúch sociálnych vzťahov. Zároveň v sebe odborné činnosti zahŕňajú metodické vedenie pedagógov, edukáciu rodičov a stimuláciu detí/žiacov zameranú na korekciu interpersonálnych deficitov a rozvoj sociálnych vzťahov.

Pritom využívame rôzne prístupy (informácie, poznávanie komponentov sociálnych vzťahov, sociálne učenie, manipuláciu s príčinami a dôsledkami, modelovanie, nácvik sociálnych zručností, štruktúrované učenie, kognitívno-behaviorálne techniky, hry, skupinové aktivity a iné) na to, aby sa zlepšila spolupráca pri zvládaní a korekcii deficitov sociálnych vzťahov, rozvoj socializácie, posilnenie sebaúcty a sociálnych zručností dieťaťa/žiaka.

Základom efektívnej práce pedagogických a odborných zamestnancov školy so žiakmi s deficitmi v oblasti sociálnych vzťahov je poznanie a rešpektovanie výsledku štandardizovanej alebo komplexnej diagnostiky žiakov, s následným dodržiavaním stanovených odporúčaní, ktoré sa implementujú do vzdelávacieho plánu. Nevyhnutné a potrebné je cieľené využívanie skupinových hier a rozvíjajúcich cvičení. Môže ísť o problémové hry, inscenačné hry, stimulačné hry, rozvíjajúce hry, efektívne môže byť využitie tvorivej dramatiky. Aktivity môžu byť cielene zamerané na konkrétne oblasti sociálnej percepcie a sociálneho učenia: rozvíjanie seba-poznania a sebaúcty, znižovanie sociálneho stresu a napätia, lepšie spoznanie všetkých členov určitej sociálnej skupiny, pozitívne hodnotenie seba aj druhých, vytváranie pozitívnej klímy v skupine, nadväzovanie a prehľbovanie vzťahov medzi členmi skupiny, porozumenie druhým, vyjadrenie vlastných názorov, postojov, vyjadrenie obáv, hnevu a zlosti primeraným spôsobom. Psychologické a pedagogické intervencie sú zamerané na stimuláciu a nácvik sociálnych, prosociálnych, komunikačných, emocionálnych zručností, sebaovládanie, seba-rezentáciu a asertivitu detí/žiacov.

V poradenskom zariadení sa v rámci individuálneho poradenstva a terapie pracuje s deťmi/žiakmi najmä formou kognitívno-behaviorálnej terapie a nácviku sociálnych a komunikačných zručností. Ďalšie poradenské a terapeutické prístupy môžu vychádzať zo symbolicko-relaxačnej, filiálnej, hrovej alebo systemickej psychoterapie.

Skupinové intervencie, ktoré sa realizujú v poradenských zariadeniach, vychádzajú z rozličných autorských alebo zostavených programov (Kuprev, Peer programy, programy na rozvoj sociálnych zručností).

Pri výrazných poruchách sociálnych vzťahov je často indikovaná režimová terapia, spočívajúca v systémovej zmene režimu v rodine a v škole tak, aby viac vyhovovala potrebám dieťaťa/žiaka.

Výsledkom poskytovanej odbornej činnosti je zlepšenie interpersonálnych vzťahov, rozvoj adaptívneho správania dieťaťa v bežných sociálnych situáciách a zvýšenie odolnosti dieťaťa/žiaka voči sociálnemu stresu.

Odborný zamestnanec sa na základe výsledkov diagnostiky vyjadří na účel poskytnutia podporného opatrenia. Vyjadří sa, ktoré podporné opatrenia pomôžu dieťaťu/žiakovi prekonávať prekážky vo vzdelávaní, a tým sa plnohodnotne zapájať do výchovy a vzdelávania a rozvíjať svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti. Vo vyjadrení na účel poskytnutia podporného opatrenia určí aj potrebný rozsah podporného opatrenia. Katalóg podporných opatrení špecifikuje podporné opatrenia vo výchove a vzdelávaní podľa § 145a školského zákona.